

Rusové (Indoevropané)

Rusové (俄罗斯族 *Éluōsī zú*)

populace: 15 393 obyvatel

výskyt v ČLR: Xinjiang, AO Vnitřní Mongolsko, Heilongjiang

výskyt mimo ČLR: Rusko, Ukrajina, Kazachstán, USA, Uzbekistán a řada dalších zemí

jazyk: ruština

- R indoevropská
- V slovanská

Etničtí Rusové jsou potomky ruských emigrantů, kteří se dostali do Číny ve dvou migračních vlnách. Prvními příchozími byli v 17. století tzv. Jirjakové, kteří odmítali přijmout ruskou pravoslavnou víru a byli tak pronásledováni carskou mocí. Druhou vlnu příchozích tvořili uprchlíci po Říjnové revoluci v roce 1917. Nejvíce z nich se usadilo ve městech Ili, Tacheng, Altaj a Urumči v autonomní oblasti Xinjiang. Zbytek žije na území provincie Heilongjiang a autonomní oblasti Vnitřní Mongolsko. Oficiálně uznána byla ruská etnická menšina v roce 1949. Nejvíce Rusů na čínském území pobývalo po Říjnové revoluci, kdy v provincii Heilongjiang žilo ve městě Harbin přes 200 000 uprchlíků a město bylo tehdy známo jako „Moskva Mandžuska“. Avšak většina z nich se po čase vrátila zpět do Sovětského svazu, nebo uprchla do západních zemí. Během druhé světové války bylo na území Číny evidováno přes 15 tisíc Rusů. Na konci války vlivem občanské války a následného nástupu Mao Zedonga k moci došlo k masivní emigraci Rusů pryč z Číny, především do tehdy britského Hongkongu. Během následující dekády počet Rusů na území Číny rostl. Sčítání lidu z roku 1953 uvádí přes 22 tisíc Rusů. Opětovný pokles populace přinesl čínsko-sovětský konflikt v 60. letech, kdy se většina z čínských Rusů vrátila do zemí Sovětského svazu.

Rusové v komunikaci mezi sebou používají ruský jazyk (s texty zapisovanými azbukou), který náleží do slovanské skupiny indoevropských jazyků. V komunikaci s úřady pak používají čínštinu. Vzhledem k etnické rozmanitosti regionů, ve kterých žijí, mluví mnoho z nich také kazašsky, mongolsky nebo ujgursky.

Valná část populace je pravoslavného vyznání. Zbytek je buď bez vyznání, nebo výjimečně i vyznání římskokatolického. Nejvýznamnější svátky roku jsou tedy pro Rusy Velikonoce a Vánoce. Vánoce připadají dle pravoslavného kalendáře na 6. leden. Den před Štědrým dnem se věřící postí a v den následující obchází kněz domácnosti a žehná lidem. Velikonoce připadají na duben, kterému předchází čtyřicetidenní půst (věřící by

měl sníst pouze jedno celé jídlo denně a ostatní půlit). Lidé se o Velikonocích zdraví typickým pravoslavným pozdravem „Kristos Voskres“ (= Kristus vstal z mrtvých) a líbají se vzájemně na tvář.

Rusové vystupují otevřeněji a kontaktněji než běžní Číňané, na rozdíl od nich se také zdraví polibky a potřesením rukou. Hosty vítají tradičně chlebem se solí. Za neslušné je považováno, aby si ženy odkrývaly hlavu před staršími nebo před hosty. Pověstná je prudká náklonnost k hudbě, tanci a alkoholu. Tradičními hudebními nástroji jsou balalajka trojúhelníkového tvaru, kytara, akordeon a mandolína.

Tradiční odívání dodržuje dnes ponejvíce starší generace žijící na vsi. Muži nosí komplet skládající se z osmihranné čepice, kožených vysokých bot a jezdeckých kalhot, někteří také dlouhý háv, který má vzadu dlouhý rozparek, a dlouhé kalhoty s volným rozkrokem. Staré ženy nosí krátké vyšívané kabáty s límcem, bavlněnou sukni, pásek a čtvercový šátek na hlavě. V dnešní době tradiční oděvy ustupují do pozadí a Rusové dávají přednost modernímu globálně uniformnímu stylu oblékání.

Jídlo čínských Rusů je jednou z nejdůležitějších složek původní etnické identity, která ani s postupem času neztrácí na své tradiční podobě, i když v poslední době i Rusové přebírají mnohé z většinové čínské kuchyně. Stále se jí třikrát denně, přičemž hlavním jídlem dne je oběd. Snídaně a večeře mají jednoduchou podobu – mléko, čaj, koláče a chléb. Oblíbenou zeleninou jsou rajčata, okurky a brambory. Tradičním pokrmem je také uzené vepřové a šunka, které si sami vyrábí a ke kterým patří i domácí pivo a víno. Zapovězené je (na rozdíl od kuchyně čínské) maso koňské, oslí a psí, někteří Rusové pod vlivem muslimských sousedů, zejména Kazachů a Ujgurů, nejedí ani vepřové. K jídlu se používá stejně jako u nás vidlička, nůž a lžíce.

Před založením ČLR žili Rusové v malých vesnicích čítajících dohromady kolem deseti rodin. Živil se především zemědělstvím, chovem dobytka a včelařstvím. Dnes žijí Rusové spíše ve městech a pracují zejména ve finančnictví, průmyslu, dopravě, obchodu a lékařství. Tento fakt je dán tím, že více než 13 % ruské populace v ČLR má vyšší než základní vzdělání a více než 3 % populace má vysokoškolské. Patří tak procentuálně mezi nejvzdělanější etnické skupiny.

Kromě všeobecně známé a proslulé meziválečné ruské komunity v Harbinu existovalo ještě další čínské město, do jehož tváře vtisknul ruský element v tomto období nesmazatelný otisk. Byla jím Šanghaj, do japonské okupace svobodný přístav, překotně se rozvíjející obchodní a společenská metropole Dálného východu přezdívána často „Paříží Východu“. I když to byli spíše Angličané, Francouzi nebo Japonci, o nichž se v souvislosti s kosmopolitní Šanghají, její architekturou, kulturou a avantgardním životním stylem nejčastěji hovoří, právě Rusové zde tvořili největší evropskou přistěhovaleckou populaci. V roce 1937 jich zde žilo 25 tisíc. Podstatnou část z nich tvořili, tak jako v případě Harbinu, ruští Židé. Šlo většinou o uprchlíky z občanskou válkou zmítaného Ruska, bělogvardějce i odpůrce nového režimu ustaveného v Rusku po roce 1917. Často je doplňovali i ruští imigranti z Harbinu, Mandžuska či východní Sibíře, kteří v rozkvétající metropoli hledali další obchodní příležitosti, zisk nebo jen místo s životním stylem a luxusem evropského stříhu existující v asijských podmínkách. Přesto nebyla situace většiny Rusů v podmínkách tehdejší šanghajské kapitalistické společnosti jednoduchá. Většina z nich nedisponovala státním občanstvím (Bolševici ho plošně zabavili všem ruským politickým exulantům v roce 1912) ani neměli podporu spřízněné koncesní samosprávy, tak jako například občané britského dominia, Američané, Němci, Japonci nebo Francouzi. Velká část ruských žen si na život vydělávala jako profesionální tanečnice, společnice či přímo prostitutky. Ruští muži často sloužili v silách místního mezinárodního bezpečnostního sboru *Shanghai Volunteer Corps*. Mnoho z nich našlo obživu díky dovednostem typickým pro střední a vyšší vrstvy carského Ruska, tedy znalostí francouzštiny (učitelé) a nejruznějších forem evropského umění (účinkování v orchestru, výuka zpěvu, baletu či tance). Většina Rusů z Šanghaje (podobně jako z Harbinu) odešla před příchodem Maových komunistů. Jejich cesta směřovala nejčastěji přes Hongkong a uprchlický tábor na Filipínách do Austrálie a Severní Ameriky.

Literatura:

- Bakich, O. M. (2002). *Harbin Russian imprints: Bibliography as history, 1898–1961: materials for a definitive bibliography*. New York: Norman Ross.
- Baker, K. (2006). *A history of the Orthodox Church in China, Korea, and Japan*. Lewiston: Edwin Mellen Press.
- Benson, Linda – Svanberg, Ingvar (1989). „The Russians in Xinjiang: From immigrants to national minority“, *Central Asian Survey* 8/2: 97–129.
- Carter, J. H. (2002). *Creating a Chinese Harbin: Nationalism in an international city, 1916–1932*. Ithaca: Cornell University Press.
- Paine, S. C. M. (1996). *Imperial rivals: China, Russia, and their disputed frontier*. Armonk: M.E. Sharpe.
- Willens, L. (2010). *Stateless in Shanghai*. Hong Kong: China Economic Review Pub. Hongkong: Earnshaw Books.